

KOHĒZIJAS FONDS

Kohēzijas fonds, kuru izveidoja 1994. gadā, finansē ar vidi un Eiropas komunikāciju tīklu saistītus projektus dalībvalstīs, kuru nacionālais kopienākums uz vienu iedzīvotāju ir mazāks par 90 % no ES vidējā rādītāja.

JURIDISKAIS PAMATS

[Līguma par Eiropas Savienības darbību](#) (LESD) 177. pants (jo īpaši tā otrā daļa).

MĒRĶI

Kohēzijas fonds tika izveidots ar mērķi stiprināt Eiropas Savienības ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju, lai sekmētu ilgtspējīgu attīstību. 2021.–2027. gada plānošanas periodā ar to tiek nodrošināts atbalsts:

- investīcijām vides jomā, tostarp ar ilgtspējīgu attīstību un enerģētiku saistītās jomās, kas veicina vides aizsardzību;
- Eiropas komunikāciju tīkliem transporta infrastruktūras jomā (TEN-T);
- tehniskajai palīdzībai.

Attiecībā uz projektiem, kas palīdz sasniegt ES vides aizsardzības mērķus, Kohēzijas fonda līdzekļus var piesaistīt arī jomām, kas saistītas ar ilgtspējīgu attīstību, piemēram, energoefektivitātes un atjaunojamās enerģijas jomai, un ar Eiropas komunikāciju tīkliem nesaistītām darbībām transporta nozarē attiecībā uz dzelzceļa, iekšējo ūdensceļu un jūras transportu, intermodālā transporta sistēmām un to savstarpējo savietojamību, sauszemes, jūras un gaisa satiksmes pārvaldību, tīru pilsētas transportu un sabiedrisko transportu.

Kohēzijas fonds finansē [programmas](#), par kuru īstenošanu [kopīgi atbild](#) Eiropas Komisija un dalībvalstu valsts un reģionālās iestādes. Dalībvalstis izvēlas [projektus](#), kurus finansēt un par kuru ikdienas pārvaldību uzņemties atbildību. Noteikumi par līdzekļu izmantošanu ir izklāstīti Kopīgo noteikumu regulā.

VALSTIS, KURAS IR TIESĪGAS SAŅEMT FINANSĒJUMU

Kohēzijas fonds ir paredzēts tikai to dalībvalstu atbalstam, kuru nacionālais kopienākums (NKI) uz vienu iedzīvotāju ir mazāks par 90 % no ES vidējā rādītāja. 2021.–2027. gada plānošanas periodā no Kohēzijas fonda piešķir atbalstu 15 dalībvalstīm – Bulgārijai, Horvātijai, Kiprai, Čehijai, Igaunijai, Grieķijai, Ungārijai, Latvijai, Lietuvai, Maltai, Polijai, Portugālei, Rumānijai, Slovākijai un Slovēnijai.

BUDŽETS UN FINANŠU NOTEIKUMI

Noteikumi par Kohēzijas fondu 2021.–2027. gada periodam ir paredzēti [Regulā](#) par Eiropas Reģionālās attīstības fondu un Kohēzijas fondu. Ar to atbalstīs projektus

saskaņā ar mērķi "Investīcijas izaugsmei un nodarbinātībai", galvenokārt vides un transporta infrastruktūras projektus, tostarp Eiropas tīklus (TEN-T).

Regulā ir saglabāta ES kohēzijas politikas tematiskā koncentrācija. Ar Kohēzijas fondu tiks atbalstīti divi konkrēti mērķi: zaļāka, mazoglekļa un aprites ekonomika (politikas mērķis (PM) Nr. 2) un ciešāk savienota Eiropa (PM Nr. 3).

Kohēzijas politika nosaka to darbību sarakstu, par kurām nevar saņemt Kohēzijas fonda atbalstu 2021.–2027. gada laikposmā. Tas ietver atomelektrostaciju dezekspluatāciju vai būvniecību, lidostu infrastruktūru (izņemot tālākajos reģionos) un dažas atkritumu apsaimniekošanas darbības (piemēram, atkritumu poligoni). Turklāt no Kohēzijas fonda nedrīkst sniegt atbalstu investīcijām mājokļos, ja vien tās nav saistītas ar energoefektivitātes vai atjaunojamo energoresursu izmantošanas veicināšanu.

2021.–2027. gada laikposmā Eiropas Savienība Kohēzijas fondam piešķirs 42,6 miljardus EUR (2018. gada cenās, proti, vērtība, kāda būtu, pastāvot 2018. gada cenām), tostarp 10 miljardus EUR Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumentam, kas ir ES finansēšanas programma, ar kuru paredzēts atbalstīt Eiropas infrastruktūras attīstību tādās jomās kā transports, enerģētika un digitālie pakalpojumi. Līdzfinansējuma daļa var sasniegt līdz pat 85 % no projektu vērtības.

Paredzams, ka 37 % no Kohēzijas fonda kopējiem finanšu piešķirumiem veicinās ES klimata mērķu sasniegšanu.

2021.–2027. gadā Kohēzijas fonda piešķirumi katrai dalībvalstij

Dalībvalsts	Budžets (miljonos EUR)
Bulgārija	1 467
Čehija	7 389
Igaunija	952
Grieķija	3 508
Horvātija	1 372
Kipra	207
Latvija	1 204
Lietuva	1 645
Ungārija	3 015
Malta	192
Polija	10 750
Portugāle	3 946
Rumānija	4 094
Slovēnija	834
Slovākija	1 868
Kopā	42 556*

* Ieskaitot tehnisko palīdzību (114 miljoni EUR).

Avots: Eiropas Komisija, 2018. gada cenas.

EIROPAS PARLAMENTA LOMA

Attiecībā uz regulām, ar kurām izveido jauno kohēzijas politiku 2021.–2027. gadam, tika ievērota parastā likumdošanas procedūra un Parlamentam bija visas tiesības ierosināt grozījumus. Tādējādi Parlamentam izdevās padarīt ierosinātos noteikumus brīvāk piemērojamus un vairāk atbilstošus dalībvalstu vajadzībām.

Parlaments [2022. gada 6. aprīļa rezolūcijā par kohēzijas politikas 2021.–2027. gadam īstenošanas sākumu](#) norādīja, ka galvenais kavēšanās iemesls sarunās par kohēzijas politiku ir Covid-19, kā rezultātā attiecīgi tika atlikta tiesiskā regulējuma pieņemšana 2021.–2027. gada finansējumam. Parlaments mudināja Komisiju nākt klajā ar ārkārtas rīcības plānu, lai novērstu iespējamās bažas par nepietiekamu izpildi saistībā ar programmas novēlotu uzsākšanu, baidoties no budžeta samazinājumiem nākamajā plānošanas periodā. Rezolūcijā uzsvērts, ka kavējumi 2021.–2027. gada kohēzijas politikas īstenošanā kavē dalībvalstu spēju reaģēt uz krīzēm, tostarp Krievijas agresiju pret Ukrainu.

Plašākai informācijai par šo tematu skatīt [Reģionālās attīstības komitejas](#) tīmekļa vietni.

Kelly Schwarz
04/2024